

החשק הנשגב, שכל החושים החצוניים מסתלקים מפני גדולת האור האלקי, שהיא מוסיפה יפעה ורוח אלקים עליון לרומם את כל היצור. שבר לד', כי עדי עד צמאה לך נפשי כמה לך בשרי' (מתוך עולת ראייה עמ' קלא-ג)

'זה שאמר הכתוב (יואל ב) ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה' אלקיכם, היינו, שאף אחר שתאכלו ותשבועו, תהללו את שם ה'. שלזה רומז ענין נסכים שישראל מקדישים יין ומביאים למזבח – שאף שלא מדעתם יהיה מלא הלולים לה', היינו אף מתוך שכחה וטרדה, שלזה רומז יין, מכל מקום הם דבוקים בה'.

וזה שסיים וידעתם כי בקרב ישראל אני... ולא יבשו עמי לעולם, כי 'אני' הוא שם השלשים-ושבעה שבע"ב שמות, שהיא כנגד פרשה זו (- פרשת נסכים), שהיא פרשה ל"ז, שהיא ספירת 'גבורה שביסוד' שנדמה שהוא צמצום בהשפעה, ולפי שנאמר בפרשה זו כי אין ה' בקרבכם, לכן אמר הכתוב וידעתם כי בקרב ישראל אני ואף שלפעמים נראה שהשי"ת בהסתר פנים מישראל כמו שכתוב ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא, ושונאי ישראל יאמרו אין אלקים בקרבם – לכן אמר שאעפ"י שהסתר אסתיר מכל מקום אני בקרבכם (מי השילוח ח"ב שלח).

מה שנשמך מצות נסכים לפרשת המרגלים, ולא מצוה אחרת התלויה בארץ – משום שהנסכים הוא חיוב למי שהתנדב קרבן ברצונו מעצמו, חייבתו תורה בנסכים בחיוב, משום שחיוב המצוות הוא סימן על הקדושה ושבחר בנו וקדשנו, כנוסח הברכות על המצוות ועל התורה, ולכן מי שהתנדב בעצמו במצוה הוא נבחר וקדוש יותר לפני הקב"ה, ולכן נתן לו עוד מצוה בנסכים. וידענו מזה שכיון שיהושע וכלב לא חטאו, הם ראויים שיתנו להם עוד יותר מצוות, שלכן את יהושע צוה להוריש את הארץ, וכן לכלב – להיות נשיא, ועוד הדברים שעשה. וכן יש ללמד לדורינו, שהעושה מצוה אחת יזכה לעשות עוד הרבה מצוות, וזהו הטעם שמצוה גוררת מצוה. ועל פי מה שנתבאר שמי שנתעלה במדרגה מתחייב ביותר חיובים מסתם אדם, ניחא מה שהעושה לפני משורת הדין או מדת חסידות יש לו שכר גדול, אף שלכאורה אינו מצוה ועושה – אבל מזה שמענין שהצדיק והחסיד הוא כמחויב ביותר. ומדויק בסוף פרק האומנין (פג). שאמר ליה: דינא הכי? אמר ליה: אין, למען תלך בדרך טובים וארחות צדיקים תשמור, שעב"פ קשה איך אמר לו דינא הכי, הא אין הדין כן – אבל הוא משום שלצדיקים וחסידים הוא כמו שהדין כן' (דרש משה' שלח).

דף צא

זמאי שנא מאיל נזיר דאיכא בהדיה לחם ובעי נסכים? – כמפורש בפרשת נזיר (במדבר ה) ואת האיל יעשה זבח שלמים... ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו (וכמו שאמרו להלן בע"ב) – 'סלקא דעתך אמינא התם שני מינין הכא ארבעת מינין' – הלכך אין להשוות מעצמנו תודה לאיל נזיר. [יש להוסיף הסבר על פי מה שפרש רש"י בפירוש התורה שלכך נאמר בקרבנות הנזיר שטעונים נסכים – מפני שיצא לידון בדבר החדש, שטעון לחם, לכך צריך הכתוב להחזירו לכללו, לנסכים (מובא בקרן אורה. ע"ש). ואם כן גם בתודה שיצאה לידון בארבעה מינים ובחמץ ומצה, הרי זה דבר החדש גם כלפי

נזיר, לכך צריכים לדרשה מיוחדת להטעינה נסכים (ואעפ"י שלענין דיני הלחם יש ללמוד תודה ואיל נזיר זמ"ז (ע' במובא לעיל פ.), לענין דבר אחר לא הוקשו).

(ע"ב) ... אבל היכא דאשם להכשיר וחטאת לכפר, בעינן תרי קראי. מבואר כאן שחטאת מצורע באה לכפר (וכן אמרו בערכין יז: ובכריתות ט: וע' גם בתוס' זבחים צ: ד"ה חוקן). ופרש רש"י ורגמ"ה (כאן ובכריתות): על שבעה דברים שהנגעים באים עליהם. וכבר הקשו מדברי הגמרא בשבועות (ת.) שהנגע עצמו הוא זה המכפר על אותם חטאים, והקרבתו בא להתיר את המצורע (ע' שו"ת חתם סופר או"ח קעד; יד יהודה וחדושי בית מאיר שבועות שם). ועוד אמר ר' שמעון (בסוטה טו – מובא לעיל צ:): שלכך חטאת המצורע ואשמו טעונים נסכים – לפי שאינם באים על חטא. ויש מי שהראה לתלות שאלה זו במחלוקת ר' יהודה ור' שמעון בכמה מקומות, שלדעת ר' יהודה חטאת המצורע אינה באה כלל לכפרה, והסוגיא בשבועות הולכת לשיטתו, ע"ש. ואילו לר' שמעון אמנם התכפר ע"י הנגע אך לא לגמרי, והחטאת באה לגמור כפרתו, ומכל מקום מביא נסכים כיון שנתכפר ע"י הנגע אף כי לא לגמרי (עפ"י חדושי הגר"ר בענגיס ח"א נג. וע"ע יד דוד).

'אילו של אהרן מבמעדיכם נפקא? – סלקא דעתך אמינא הני מילי דצבור, אבל דיחיד לא. ומאי שנא מעולת יולדת?... אין כוונת הקושיא ללמוד אילו של אהרן (שהוא קרבן עולה) מעולת יולדת – שהרי הוצרכנו לימוד על כל קרבן וקרבן, כמו מצורע ונזיר ועולת ראיה וכו' – אלא הקושיא היא על מה שאמרו שאין ללמוד אילו של אהרן מבמעדיכם כי הייתי אומר שדוקא של ציבור צריך נסכים – על זה מקשה הלא אין לחלק בכך, שהרי מצינו שגם עולת יולדת חייבת בנסכים, ואם כן יש ללמוד גם אילו של אהרן מבמעדיכם (עפ"י חדושים ובאורים י, א. ואולם השפת-אמת פרש שהשאלה היא ללמוד אילו של אהרן מעולת יולדת. ע"ש).

'אלא לבר פדא דאמר מייתי ומתני, דספיקא הוא...' מבואר בתוס' שלבר-פדא הסובר שהפלגס הוא ספק כבש ספק איל הוא, מביא שתי מנחות בשני כלים, אחת של שני עשורנים בלולים בשלישית ההין שמן, כאיל, ואחת של עשרון בלול ברביעית ההין כדין הכבש, ומתנה ואומר שהאחת תעלה לחובתו והאחרת – לנדבה. ולענין נסכי היין, מביא שלישיית ההין יין ומתנה: אם הוא איל הרי זה לחובתי, ואם כבש – הרי רביעית ההין מן היין תהא לחובה, והלוג העודף – לנדבה. [וכן פרש רש"י שמביא יין ארבעה לוגין, כאיל. והוצרכו לפרש כן ולא פרשו שמביא שבעה לוגין ומתנה (כפי שהעיר בצאן קדשים) – שהרי שנינו 'מביא עליו נסכי איל', ולא אמרו 'נסכי כבש ואיל'. שער המלך הל' פסולי-המוקדשין ו, יח; יד דוד. ובשפ"א צידד לפרש שמביא נסכי כבש עם איל]. יש לשמוע מדבריהם שיכול אדם להתנדב מנחת נסכים של סלת ושמן בלא נסכי יין – שהרי בנידון זה מצינו שכופל המנחה ואין כופל היין. וצריך עיון (עפ"י שפת אמת, וצ"ח לדבריו בובחים פד. ולקמן קד; גליונות קהלות יעקב).

'יכול נחלק בין נסכי בין שתיים לנסכי בן שלש, תלמוד לומר...' כתב המשנה-למלך (איסורי מזבח ב, 1) לשמוע מכאן שמדין תורה איל בן שלש קרב, ומה שכתב הרמב"ם (מע"ק א, יא) שאין מקריבים אותו, אינו אלא מדרבנן. (לכאורה אין הראיה מוכחת, שאפשר שהוא כזקן ואסור להקריבו מהתורה אלא שאינו פסול, והוצרך הכתוב לכתוב דין נסכיו כשאין מצוי להביא אחר, או כשעבר והקריב).

'אמר רב פפא: בדיק לן רבא'. כמו כאן, מצאנו בכמה מקומות בש"ס שרב פפא מסר דברים שבהם בדק רבא את תלמידיו – בעירובין נא. פסחים נה: מו"ק יג. נדרים צ: בכורות מז. (ושם לפנינו 'רבה', ואולם גרסת הרא"ש: 'רבא', וכ"נ, שהרי רבא הוא רבו של רב פפא ורבה רבו של רבא). ומצאנו במקום אחד שגם רבו של רבא, רב יוסף, נהג כן עם תלמידו – בחולין קלג. (וי"ג שם 'רבה' – ע"ש ברש"י ותוס' וב"ח). ועוד נזכרו שני חכמים שנהגו כן – רחבה (עירובין עו.) ורב הונא בר חיננא (כתובות סא.).

דף צב

'גמירי, שתי סמיכות בצבור'. ענין המאמר; קבלה היא בידינו שאין סמיכה בקרבנות ציבור אלא בשתיים, ואין ללמוד מפר הבא על המצוות לשאר קרבנות ציבור כשם שלמדים ממנו לענין שאר הלכות (פירוש המשנה לרמב"ם).

'אמר ליה רבי שמעון: והלא אין סמיכה אלא בבעלים, וזה אהרן ובניו סומכים' – הלכך סמיכה זו אינה כלולה בהלכה 'שתי סמיכות בציבור'.
ע' בספר מקדש דוד (כד, ו) שבאר שלר' שמעון סמיכה זו שונה ביסוד דינה מסמיכת הקרבנות.

'ורבי שמעון, הא ודאי הושוו?' הקושיא היא מכך שהושוו בקרא [ואולם מן הברייתא אין מקום להקשות על ר' שמעון – שהרי רבי יהודה הוא זה שאמרה. ופרש"י צריך באור] (רש"ש. וערש"י כת"י).

(ע"ב) 'ואין שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה באהרן אלא בזקנים'. לכאורה קשה מהיכי תיתי לומר ששעירי ע"ז טעונים סמיכה באהרן? ויש לפרש שבא להוציא שלא נמעט מהפר (האמור בפר הבא על כל המצוות), פר טעון סמיכה בזקנים ואין שעירי ע"ז טעונים סמיכה בזקנים אלא באהרן – לכך כתוב החי (קין אורה ושפת אמת. וע"ע בהרחבה בחדושים ובאורים י, 1).

'ורבי יהודה למה לי למעטינהו מקרא והא אמר רבינא גמירי שתי סמיכות בצבור? – גירסא בעלמא'. בכמה מקומות בתלמוד שאלו כן, 'למה לי קרא, הלכתא היא' (ע' סוכה כח. נויר כה: ועוד) – כי אין להלכות רמו במקרא ואין להוציאן באחת מהמידות שהתורה נדרשת בהן. ואולם דרשות שהן בגדר 'אסמכתא' בעלמא מצינו כמה פעמים בגמרא על דבר שבא ב'הלכה', כמו כאן. [וכגון ניסוך המים מהלכה, רמזוה מיתור מ' מ' מ' בקרבנות החג]. ודרשות אלו אינן אלא 'רמו נסתר' (ע' בפירוש הרמב"ם סוכה סוף"ד; מגילת אסתר ריש שורש א). ויש שלא נאמרו על ידי החכמים אלא כדי לסמן ולזכור את ההלכה [וכמו שיעורי תורה שסמכום חכמים על הפסוק 'ארץ חטה...'] שאין הדרש מענין הפסוק כלל] (ע' בהקדמת הרמב"ם לפירוש המשנה; הקדמת קרית ספר).

'שהיה ר' שמעון אומר: כל חטאת שנכנס דמה לפנים – טעונה סמיכה'. פירוש, כל חטאת פנימית המכפרת על עבירה ידועה – שהרי שעיר הנעשה בפנים אין צריך סמיכה. 'ואכתי צריך עיון' (גליונות קהלות יעקב).